

EESTI RAHVA MUUSEUMI SARI 6

Ene Kõresaar

Elu ideoloogiad

**Kollektiivne mälu ja autobiograafiline
minevikutõlgendus eestlaste elulugudes**

Tartu 2005

Sisukord

Sissejuhatus. Mälu, ajalugu ja elulookirjutus 1980. aastate lõpu ja 1990. aastate Eestis	7
Miks elu ideoloogiad?	8
Miks kollektiivne mälu?	9
Meetod: elulugu kui kogemus ja diskursus	12
Mälu ja ajalugu	14
Ajaloopiltide konflikt 1980. aastate lõpul ja 1990. aastate algul	17
Elulood kui “mälu reservuaarid”: kogumise kontekst ja meetod	20
Põlvkonnaperspektiiv	27
Põlvkondlik enesepositsioneerimine elulugudes	29
Põhiküsimused ja struktuur	32
1. peatükk. Lapsepõlve rahvuslikustumine: algusmüüdid, järjepidevus ja restauratiivne nostalgia	37
Lapsepõlvemälestus kui poliitiline manifestatsioon	38
Küla ja talu kui rahvusriigi metafoorid	41
Küla kui ideaalne ühiskond	41
Kõrválepõige: paralleelsed ja vastuteadmised sotsiaalsest võrdsusest	43
Talu kui õige lapsepõlvekoht	46
Talu kui rahvusriigi mudel	50
Rahvuslikud soorollid ja eestlase stereotüüp	52
Kokkuvõte ja diskussioon	58
2. peatükk. Katkestus kui kogemus ja kultuur: nõukogude okupatsiooni tõlgenduslikust repertuaarist	69
Katkestuse kujunemine sidusaks ajaloopildiks 1980. aastate lõpul ja 1990. aastate algul	71
Katkestuse struktuur rahvusliku tekstikogukonna kontekstis	78
Ühe eluloo näide	80
Katkestuse kultuuriline tähendus	84
Katkestus kui sümbolite langemine	86
Katkestus kui rahvusühtsuse lõhenemine	91
Katkestus kui kultuurikonflikt	97
Siber kui kannatus – kannatus kui katkestus	103
Kokkuvõte ja diskussioon	106
3. peatükk. Kogemuse poliitika ja mälu konkurents: katkestus <i>versus</i> uus algus elulugudes	111

Eestlaste elulood ja nõukogudejärgne kollektiivse mälu	
kontseptsioon	112
“Rahvuslik elulugu”: Linda	115
Elukäik	115
Linda lugu: individuaalne saatus kui rahva saatus	117
Rahvuslik lapsepõlv ideaalses kogukonnas	117
Katkestus ja rahvuslik allakäik	119
“Oma elu”: pere ja töö	124
Lootus ja pettumus – taasiseseisvumine ja siirdeühiskond	128
“Nõukogude biograafia” – Jaani lugu	130
Elukäik	131
Jaani lugu: revolutsionääri pojast kommunismi ülesehitajaks	132
Rahvusliku lapsepõlve kriitika	133
Neutraalne okupatsioon	137
Uus algus	144
Kokkuvõte ja diskussioon	148
4. peatükk. Millal lõpeb katkestus elulugudes? Pika katkestuse	
ideoloogia ja nõukogude aja narratiivse periodiseerimise probleeme	151
“Siis tuli pikk, pikk öö...” Pika katkestuse elulugu: Viktori lugu	153
Elukäik	154
Pika katkestuse ideoloogia: kurjuse impeerium ja	
“punane paradiis”	157
‘Pika katkestuse’ ideoloogia ja biograafiate konflikt	165
Elulugu kui ideoloogiline ratsionaliseerimine	166
Nõukogude aja kogemuse periodiseerimise autobiograafilised	
strateegiad	174
Näide: konfliktinarratiivid õpetajate tööbiograafiates	175
Õpetajatöö ja nõukogude süsteemi suhe konfliktinarratiivides	179
1940. aastate lõpu – 1950. aastate konfliktinarratiivid	180
1960.–1980. aastate konfliktinarratiivid	184
Kokkuvõte ja diskussioon	188
Kokkuvõte. Elulood ja mäletamise kultuur	
nõukogudejärgses Eestis	197
Ideologies of Life. Collective Memory and Autobiographical	
Meaning-Making of the Past in Estonian Post-Soviet Life Stories	203
Kasutatud allikad ja kirjandus	215
Märksõnade register	230